

Återvinnings industrierna

ÅI:s Positionspapper: Prioriterade frågor med förslag

1. Ställ krav på effektivare resursanvändning med målet att marknadsförutsättningarna i hela produktcykeln verkar för en cirkulär ekonomi

En effektivare resursanvändning ställer nya krav på marknadens regelverk för hela produktkedjan. I en mer cirkulär ekonomi kan nya affärslösningar skapas samtidigt som klimat- och annan miljöpåverkan minskar. ÅI-företagens ambition är att vara ledande i denna omställning och att även använda återvinningskompetensen i andra delar av produktkedjan, t ex vid design och användning av återvunna råvaror. Offentlig sektor har en viktig roll att spela genom att ställa krav på ökad resurseffektivitet vid sina upphandlingar.

ÅI:s förslag:

- Inför krav på att produkter designas för att underlätta materialåtervinning
- Inför krav på att företag och offentlig sektor, som ett led i att minska klimatpåverkan, redovisar sin resursanvändning samt planer på att öka återvinningen och användningen av återvunna råvaror
- Utveckla regelverk och upphandlingar så att nya affärsmodeller stimuleras som effektiviserar resursanvändningen

2. Inför ambitiösa återvinningsmål och styrmedel som gör det lönsamt att följa avfallshierarkin

Betydligt mer kan återanvändas och återvinnas till nya råvaror än idag. Ambitiösa återvinningsmål driver på denna utveckling, men de måste också följas av styrmedel och andra incitament som gör det ekonomiskt attraktivt att följa avfallshierarkin. Uppföljningen av statistiken måste utformas så att marknadens aktörer får incitament att återvinna mer. Det ska inte vara lönsamt att förbränna återvinningsbart material.

ÅI:s förslag:

- Ställ krav på att återvinningsbart material ska sorteras ut före förbränning och inför förbud att förbränna osorterat avfall
- Inför styrmedel och incitament för att öka materialåtervinningen vid rivning av byggnader och infrastruktur
- Ställ ökade krav på återvinning av kritiska råvaror och jordartsmetaller
- Sätt separata återvinningsmål för hushåll respektive verksamheter
- Utveckla statistiken så att aktörerna på marknaden får underlag att förbättra återvinningen och att en myndighet har ansvar för all statistik

3. Främja återvunna råvaror gentemot de jungfruliga

Regelverket och marknadsförutsättningarna skiljer sig när det gäller användning av återvunna och jungfruliga råvaror. De återvunna missgynnas till viss del idag. För att stimulera användningen av återvunna råvaror och säkerställa en god kvalitet behövs ett tydligare regelverk. End of waste-kriterier och andra kvalitetskrav är viktiga för att stimulera användningen av återvunna råvarorna så att köparna kan känna sig trygga.

ÅI:s förslag:

- Inför incitament som premierar återvunna råvaror och stimulerar efterfrågan
- End of waste- och liknande kriterier bör utvecklas för fler återvunna material
- Anpassa styrmedel så att deponiåtervinning underlättas

4. Öppna upp avfallsmarknaden för ökad återanvändning, materialåtervinning, service och innovation samt klargör äganderätten till materialet

Äganderätten och möjligheten att ta ansvar för sitt avfall och återvinningsbara material är grunden i en cirkulär ekonomi. Allt fler fraktioner av avfallet kommer att ha ett värde. Innovation och utveckling skapas bäst på öppna och konkurrensutsatta marknader där kunder och leverantörer ges möjligheter att söka innovativa lösningar. Med ökad valfrihet och konkurrens skapas erbjudanden som är anpassade till kundernas behov.

ÅI:s förslag:

- Ge företag och andra verksamheter rätten att få ta ansvar för allt sitt avfall, dvs öppna upp marknaden för det hushållsliknande avfallet
- Låt fastighetsägare få välja vem som ska få hämta/köpa deras grovavfall som kan återanvändas och återvinnas
- Fastighetsägarna ska även fortsättningsvis få välja leverantör av tjänster för fastighetsnära insamling av producentansvarsavfallet
- Utveckla den offentliga upphandlingen av avfallstjänster mot funktionsupphandling så att både service och återvinning kan utvecklas och innovativa lösningar stimuleras

5. Premiera ansvarsfulla aktörer

Medlemmarna i Återvinningsindustrierna tar ansvar och jobbar aktivt i enlighet med ÅI:s Värdegrund och Uppförandekod. I takt med allt högre värden på avfall och återvunnet material ökar risken för att stöldgods kommer in i återvinningscykeln samt att mindre seriösa aktörer får utrymme att agera på marknaden. Det är därför viktigt med ett tydligt regelverk, att myndigheternas krav och kontroll premierar ansvarsfulla aktörer samt att tillsynen skärps.

ÅI:s förslag:

- Inför lagstadgat kontantförbud och tillstånd för att handla med järnskrot och metaller, samt på sikt motsvarande regelverk för även andra materialslag som har ett värde på marknaden
- ÅI:s Värdegrund och Uppförandekod är branschens styrdokument och används vid upphandlingar
- Skärp och harmonisera tillsynen så att samma krav ställs på alla aktörer på marknaden

6. Ge kommunernas myndighets- och beställarroll högre prioritet och skilj ut utförarrollen

Kommunernas primära roll inom avfalls- och återvinningsområdet är att ansvara för samhällsplanering och information samt som myndighet och beställare driva på en effektivare resursanvändning och ökad återvinning. Dessa roller bör stärkas och skiljas ut från utförarrollen, inte minst av skälet att kommunerna för att uppnå bästa återvinningsresultat bör samarbeta med alla aktörer på marknaden.

ÅI:s förslag:

- Skilj på kommunernas olika roller - separera kommunernas myndighets- och beställarroll från utförarrollen.
- Myndighetsuppgifter ska inte få delegeras till kommunala bolag eller kommunal verksamhet som samtidigt har en utförarroll och bedriver affärsverksamhet inom avfallsområdet.
- Ge kommunernas tillsynsdel en betydligt starkare roll och bedriv samma tillsyn mot egen regi-verksamheten som mot privata företag,

7. Säkerställ konkurrensneutralitet på avfallsmarknaden och att korssubventionering inte sker mellan monopol- och konkurrensutsatta marknader

Kommunerna har ansvar för insamling och behandling av hushållsavfallet, exklusive den del som utgörs av producentansvarsavfall. Med detta monopol som bas gör många kommuner investeringar i egna anläggningar som även utnyttjas vid försäljning av avfallstjänster på den konkurrensutsatta avfallsmarknaden. I kommunala upphandlingar görs vidare upphandling av monopol-tjänster tillsammans med tjänster som ligger utanför kommunernas monopol. Detta leder till en snedviden konkurrens, där kommunernas utförarverksamhet ges betydande fördelar jämfört med de privata återvinningsföretagens. Med ett tydligare regelverk kan en väl fungerande avfallsmarknad skapas, där entreprenörskap och innovativa lösningar stimuleras.

ÅI:s förslag:

- Säkerställ att kommunerna hanterar alla aktörer på marknaden på ett konkurrensneutralt sätt och i utförarrollen lyder under samma regelverk som de privata företagen
- Inför krav på att kommunerna måste bedriva monopol- och konkurrensutsatt verksamhet i helt separata bolag
- Säkerställ att kommunerna inte missbrukar sin monopolställning på marknaden genom att kräva särredovisning samt följa upp att den kommunala avfallsverksamheten inte strider mot upphandlings- och konkurrenslagstiftningen